

SLOVENSTVO V VENEZUELI

Zvone Žigon

Ko govorimo o izseljevanju Slovencev v države Južne Amerike, imamo največkrat v mislih Argentino, kamor se jih je resnici na ljubo izselilo največ, cilj mnogih pa so postale tudi Brazilija, Urugvaj in Čile.¹ Na Slovenskem najdemo temu primerno razmerje publikacij o življenju v omenjenih posameznih državah; ob tem pa je gotovo med najmanj zastopanimi Venezuela oziroma slovenski priseljenci v tej državi. V Sloveniji je o rojakih v Venezueli izšlo komaj nekaj časopisnih člankov (*Družina*, *Rodna gruda*), nekaj zapisov pa najdemo še v *Koledarju – Zborniku Svobodne Slovenije* iz Buenos Airesa. Ker sem tudi sam večino svojega raziskovanja ohranjanja etnične identitete v izseljenstvu namenil osebam slovenskega porekla v že naštetih državah, se je za nujno potrebnega izkazal še obisk v tej državi. V Venezueli sem oktobra 1998 prebil 18 dni in v tem času kljub šibkim izhodiščem uspel navezati stik s tam živečo slovensko skupnostjo.

¹ Na podlagi različnih zapisov in ocen lahko sklepamo, da se je v različnih obdobjih od druge polovice 19. stoletja s slovenskega etničnega ozemlja v Argentino izselilo okoli 30.000 oseb, v Urugvaj okoli 1.500 (Žigon, 1998 b, str. 81), v Čile okoli 150 (n.d., str. 91), v Brazilijo od 1.000 do 5.000 oseb – številke se izrazito razlikujejo zaradi izjemno pomanjkljive evidence (n.d., str. 85). Na vsej celini naj bi se naselilo do 40.000 oseb slovenskega porekla, še enkrat pa velja poudariti, da gre večinoma za špekuliranje s številkami. Natančno ugotavljanje je nemogoče, saj so se vsi priseljenci v te države preselili kot državljani Jugoslavije, Avstrije, Italije, ugotavljanje in zapisovanje etnične pripadnosti ob vstopu v omenjene države je bilo prej izjema kot pravilo, zaradi številnih ilegalnih izselitev, begunstva itd. pa je bila tovrstna evidenca močno okrnjena tudi s strani oblasti emigrantske družbe oziroma države.

ZGODOVINA PRISELJEVANJA V VENEZUELO

Ta prostrana južnoameriška država je takoj po osamosvojitvi, ko je štela vsega 700.000 prebivalcev (Caballero 1997, str. 12), sprejela zakon, ki je spodbujal priseljevanje, saj je bilo v deželi ogromno nenaseljenih prostranstev. Že od leta 1832 je tako potekalo kontinuirano priseljevanje, predvsem Špancev s Kanarskih otokov in tudi iz Španije, Nizozemcev, Nemcev, Italijanov, Francozov, Portugalcev idr. Med drugo svetovno vojno je bilo priseljevanje minimalno, po vojni pa je spet naraslo (od 1945 do 1947 okoli 41.000 oseb). Tudi v prihodnjih letih se je nadaljevalo močno priseljevanje (samo leta 1948 naj bi v državo vstopilo okoli 50.000 priseljencev, do leta 1953 pa povprečno več kot 28.000 na leto; največ je bilo Italijanov, Špancev, Kolumbijcev in Portugalcev, veliko pa tudi Severnoameričanov, Poljakov, Libanoncev, Kitajcev, Nemcev itd.).

Prvi Slovenci so prišli v Venezuelo med prvo in drugo svetovno vojno – njihovo število je neugotovljivo, vsekakor pa majhno in nesignifikantno, lahko zapišemo, da je šlo za posameznike. Odvetnik Anton Urbanc iz Caracasa tako ugotavlja, da naj bi jih prišlo do 50.

O začetku večjega izseljevanja Slovencev v to državo lahko govorimo šele od 27. junija 1947, ko se je začelo priseljevanje političnih beguncev s prvim transportom, pristalim v pristanišču La Guaira. Največ je bilo Špancev, Italijanov, Poljakov in »Jugoslovanov (večinoma Hrvatov)«.

2. septembra 1947 je v pristanišču Puerto Cabello po dolgi poti iz nemškega Brehmenhavna pristala ladja, »transport A«, z 850 potniki različnih narodnosti predvsem iz srednje in vzhodne Evrope, »večinoma Jugoslovani (301), med njimi največ Hrvatov« (Caballero 1997, str. 34), o slovenskih potnikih pa ni posebnih zaznamkov, razen ustnih pričevanj. Sledilo je še nekaj podobnih transportov, v katerih je bilo tudi neugotovljivo število Slovencev, skoraj vsi pa so svoje izseljenško življenje začeli v velikih pločevinastih barakah v taborišču El Trompillo.

Po pričevanju Urbanca je bilo samo na prvih transportih leta 1947 200 do 300 Slovencev, pisatelj Lojze Ilija pa je, po pričevanju Antona Urbanca, ocenil, da je v državo prišlo okoli 500 priseljencev s Slovenskega. Prvemu »valu« slovenskih izseljencev, ki so iz domovine odšli večinoma kot politični begunci, zaradi nestrinjanja z novo oblastjo, so do konca 50. let sledili še številni posamezniki, večinoma Primorci, ki so se za preselitev odločili bodisi zaradi nezadovoljstva z ekonomskimi in deloma tudi političnimi razmerami doma, bodisi iz čistega »avanturizma« ali na podlagi izkušenj in vabil slovenskih sorodnikov in znancev iz Venezuele. Na podlagi ločenih ustnih izjav oziroma ocen lahko dom-

Ena od še ohranjenih pločevinastih barak v emigrantskem taborišču El Trompillo. Foto: Zvone Žigon

nevamo, da je do leta 1960 v Venezuelo prispelo 550 do 650 Slovencev. To oceno potrjuje tudi izjava Angela Pušnarja, ki mu je uslužbenec jugoslovanskega veleposlaništva v Caracasu pred približno desetimi leti dejal, da naj bi v tej državi živelo okoli 650 Slovencev. Slovenski duhovnik v Caracasu Janez Grilc je leta 1970 zapisal, da je v tem mestu okoli 30 do 40 slovenskih družin oziroma skupaj okoli 300 oseb z otroki in samskimi osebami vred, približno enako stanje naj bi bilo v Valenciji (Grilc 1970, str. 227–228), še nekaj deset družin pa je naseljenih v krajih Maracaibo, Maracay, Merida, Puerto Ordaz, Güigüe, Puerto Cabello in drugod, večinoma po notranjosti države. Isti avtor v drugem članku omenja, da je po poročilih jugoslovanskega konzulata v Venezueli okoli 800 Slovencev, »vendar se zdi, da je med temi precej takih, ki se v vsakdanjem življenju štejejo med Italijane ali celo Nemce in Madžare. To store navadno zaradi lažjega gospodarskega položaja. Slovenski dušni pastir jih je naštel okrog 600.« (Grilc 1975, str. 463) Po oceni avtorja je bilo med njimi okoli 15 odstotkov takih, ki so se udeleževali nedeljske slovenske maše (Grilc 1970, str. 227–228).

DRUŠTVENA ORGANIZIRANOST

Med priseljenci s slovenskega etničnega ozemlja je bilo največ odraslih in že izučenih oseb, večkrat so prišle cele družine ali vsaj zakonski pari. Več sogovornikov je v spominih na prihod v neznano deželo poudarjalo hud kulturni in klimatski šok, ki so ga doživljali prve dni in tedne, celo mesece. Venezuela je namreč država z (ob obali in v večini notranjih predelov) zelo vročo klimo, kljub velikim naravnim bogastvom se ne more otresti velikih socialnih razlik oziroma hude revščine, s čimer je povezana visoka stopnja kriminala, drugačna je tudi delovna mentaliteta.

Skupina venezuelskih Slovencev po velikonočnem blagoslovu jedi, Caracas, 1. april 1961. Desno duhovnik Janez Grilc. (Zasebni arhiv Rudija Kelbiča, Caracas)

Kljub naštetim težavam si je večina slovenskih priseljencev razmeroma hitro ekonomsko opomogla, saj so bili delavni in iznajdljivi. Že kmalu po prihodu se je del sprva še popolnoma nepovezane izseljenske skupnosti začel neformalno sestajati (od leta 1953) in sčasoma je prišlo do pobude, na katero je leta

1958 prišel iz Argentine slovenski duhovnik Janez Grilc. Izkazal se je za odličnega organizacijskega in duhovnega voditelja, tako da so se takoj začele slovenske maše (prva že 27. aprila 1958) in izrazito narodnostno obarvana romanja, sledila so si tudi družabna in kulturna srečanja. Leta 1966 (13. julija) je bilo tudi formalno ustanovljeno slovensko izseljensko društvo Sv. Cirila in Metoda.² Članarino je plačevalo okoli 35 družin (leta 1975 44 članarin), sicer pa se je večjih prireditvev udeleževalo od 100 do 150 oseb. Slovenci iz notranjosti države, tudi tisti iz Valencije, niso plačevali članarine zaradi oddaljenosti. Društvo je leta 1973 odprlo »pristavo«, kjer je bila tudi dvorana oziroma prostor za srečanja, balinišče, vrt itd. Objekt so kasneje prodali, še danes pa ima društvo v najem več parcel na pokopališču. Vzporedno z društvom Sv. Cirila in Metoda (Caracas) je v Valenciji nastalo društvo Ilirija.³

Kljub velikim prizadevanjem in celo začasnemu uspehu se želja po ohranitvi lastnega društvenega doma ni obdržala, očitno zaradi majhnosti skupnosti, premajhne finančne sposobnosti, pa tudi velike raztresenosti po vsem vlemestu in državi. Vseeno so nadaljevali s prireditvami, pa čeprav v najetih dvoranah, predvsem je šlo za materinske dneve, miklavževanja, »slovenski dan«... V *Koledarju–Zborniku Svobodne Slovenije* zasledimo prošnjo rojakom v Argentini za še enega duhovnika (za kraj Valencia), za učitelja slovenščine in za orglarja (*Koledar...* 1967, str. 424–425). V začetku 70. let je v tej skupnosti deloval orkester Triglav, dejaven pa je bil tudi pevski zbor, v katerem so peli celo Slovenci iz 150

² Gre za »civilno društvo brez dobičkanosnih namenov, /.../ ima polno sposobnost, da vrši vsa tista dejanja, ki so mu za dosego svojega namena koristna, primerna in potrebna. /.../ Namen društva je pospeševati med svojimi člani duhovne in kulturne vrednote v skladu s krščansko vero, jim nuditi v okviru krščanske morale zdravo zabavo in razvedrilo ter jim pomagati v slučaju bolezni ali smrti.« (*Pravila Društva Sv. Cirila in Metoda*, Caracas, 8. maj 1966.) Poleg Grilca je kot duhovnik v Venezueli od leta 1971 do 1978 deloval tudi Milan Hlebš, zdaj v pokoju v Sloveniji.

³ V *Slovenskem Koledarju* Slovenske izseljenske matice in v drugih naslovnih slovenskih izseljenskih društev zasledimo še ime Karla Perovca in društva Slovenija v kraju Puerto Cabello. Med mojimi sogovorniki je ob tem podatku zavladalo veliko začudenje, samo nekateri so se megleno spomnili tega imena, o kakšnem društvu ali vsaj večjem številu Slovencev v tem kraju pa nihče ni vedel ničesar. Sicer pa je Janez Grilc na podlagi svojih obiskov v različnih krajih Venezuele zapisal, da v kraju Puerto Cabello živi okoli 5 slovenskih družin, v kraju Barquisimeto 5 do 6, nekatere v krajih Las Theques, Cumana, La Palina itd. (*Življenje*, 20. 9. 1959), v kraju Chivacoa 3 (*Življenje*, januar 1960).

kilometrov oddaljene Valencije. Nekaj časa so bili otroci pred slovensko mašo deležni tudi pouka slovenskega jezika. Na svojo navzočnost v Venezueli je slovenska skupnost opozorila tudi na ta način, da je leta 1985 papežu Janezu Pavlu II. ob obisku v Caracasu izročila darilo.

Osrednji dogodek te slovenske izseljenske skupnosti je bilo vsakoletno romanje, ki se je ohranilo vse do smrti msgr. Janeza Grilca junija 1997, naslednje leto pa je Tončka Brundula, zdaj predsednica društva in duša »slovenskega« dogajanja v Venezueli, organizirala (odlično obiskano) novo romanje, posvečeno prav spominu na dolgoletnega duhovnega in kulturnega voditelja. O veličini in sposobnostih tega človeka govori tudi podatek, da se po njem imenuje ulica v Caracasu; sicer pa imajo v turističnem kraju Higuerote celo avenijo Slovenija.

Duhovnik Grilc je od 19. aprila 1959 izdajal glasilo *Življenje*, sprva vsak mesec, zadnja leta pa dvakrat letno. Po njegovi smrti je uredništvo prevzela Tončka Brundula iz Caracasa, ki je junija 1998 izdala svojo prvo številko. List je bil vseskozi verske in informativne narave, izhajal pa je največkrat v obliki pisma, na dveh straneh, v slovenščini in občasno deloma v španščini.

Pokojni msgr. Janez Grilc (Arhiv Inštituta za slovensko izseljenstvo)

Za slovenske izseljence je pomemben tudi Dan emigranta (El día del inmigrante) v kraju Güigüe, kjer velja za »poglavarja« (el «casique») slovenski izseljenec Franc Willewardt. Gre za spomin na izkrcaje prvih evropskih priseljencev po vojni v kraju Puerto Cabello in prihod v taborišče v bližini kraja El Trompillo. Slovesnost organizira mestna oblast, udeležijo pa se je pripadniki različnih priseljskih skupnosti v kraju in državi. Sam sem bil (leta 1998) navzoč na tej prireditvi. Navzočnost različnih priseljskih skupin je bila obeležena s položitvijo vencev v barvah nacionalnih zastav pred spomenik domačemu narodnemu voditelju in heroju Simonu Bolívarju. Franc Willewardt velja v tem kraju za eno vplivnejših oseb in organizatorjev omenjene slovesnosti. V govoru na Dan emigranta leta 1996 izraža – kljub nenehno izkazovani zvestobi slovenstvu – veliko hvaležnost in lojalnost Venezueli: »Vsakič, ko smo se zbrali na tem kraju in s tem namenom, smo to počeli zato, da bi lahko pripovedovali o svojem prihodu, nikoli pa nismo pozabili izraziti hvaležnosti. Venezuela je domovina nas in naših otrok, vnukov in pravnukov... Vi, vaši starši in dedje so nam ponudili roko pomoči, službe, streho nad glavo, ne da bi nas poznali in ne da bi vedeli, kdo smo. Prav zato čutimo, da je ta dežela tudi naša domovina...« (Willewardt 1996).⁴ Prireditve oktobra 1998 se je udeležila tudi skupina 10 do 15 Slovencev. Žal je praznovanje po več kot 50 letih v veliki meri izgubilo pomen in odmevnost, tudi udeležba leta 1998 je bila precej skromna; kot zunanji opazovalec sem dobil občutek, da je prireditev namenjena sama sebi in morda še spoštovanju do redkih še živečih pripadnikov prve generacije priseljencev.

SLOVENCİ IN SLOVENSTVO V VENEZUELI DANES

V sklopu raziskovanja navzočnosti oziroma ohranjenosti slovenske etnične identitete v Južni Ameriki sem se tudi v Venezueli odločil za neposreden stik z osebami slovenskega porekla oziroma za kombinacijo raziskovalne metode »opazovanja z udeležbo« in vodenih intervjujev (ob običajnem delu s pisnimi viri). Seveda za prvo metodo ni bilo optimalnih pogojev, saj niti slučajno nisem zadostil veljavnim kriterijem vsaj nekajmesečnega bivanja sredi obravnavane skupine (ta metoda omogoča raziskovalcu neposreden stik s pripadniki ciljne skupine, življenje z njimi, večjo stopnjo empatije, saj raziskovalec postane del

⁴ Franc Willewardt, rokopis govora ob Dnevu emigranta, Güigüe, 6. oktober 1996. Willewardt končuje knjigo z avtobiografijo in zgodbami iz izseljskega življenja.

opazovanega procesa. Pa vendar sem se njihovemu čutenju približal vsaj do neke mere, saj sem tudi sam lahko izkusil kulturni (in klimatski) šok, tako kot so ga izseljenci ob svojem prihodu, po več dni sem živel pri dveh družinah, imel sem priložnost za sodelovanje v njihovem vsakdanjem življenju, za neformalne, nevezane, improvizirane pogovore.⁵ Zanimala me je predvsem ohranjenost slovenske etnične identitete med pripadniki druge generacije te razmeroma razpršene skupnosti. Namen obiska je bil tudi preveriti zastavljeni model ohranjanja etnične identitete v izseljenstvu, oblikovan na podlagi raziskav med Slovenci v Argentini, Urugvaju, Braziliji in Čilu, v katerem sem navzočnost primarne etnične identitete (identitete izvirne, emigrantske družbe, iz katere so se izselili starši) razporedil v gibljivo kvalitativno lestvico z devetimi ravnmi, ki se med seboj pogosto prepletajo. Tako ločim:

1. identifikacijsko identiteto (gre za osebe, ki jih raziskovalec običajno ne doseže, saj nimajo stikov s slovenstvom ali jih ta tematika ne zanima, morda zgolj vedo, od kod izvirajo njihovi predniki);
2. odprtost (osebe, ki se označujejo za »potomce Slovencev« ali celo »Slovence po rodu«, navadno poznajo življenjsko zgodbo prednikov in občasno želijo tesnejšega stika s kulturo izvirne domovine);
3. folklorno – simbolno identiteto (občasno udeleževanje slovenskih prireditev v izseljenstvu);
4. klubsko identiteto (pripadnost slovenskemu klubu, društvu, včasih predvsem temu in ne toliko slovenstvu kot kulturi);
5. željo po pridobitvi (slovenskega) državljanstva in učenju jezika;
6. mobilizacijsko identiteto (osebe v vodstvih društev, tisti, ki redno sodelujejo pri društvenem ali drugačnem delu);
7. obiskovanje, redni stiki z izvorno domovino;
8. govorjenje in gojenje maternega jezika ter
9. odločitev o preselitvi v izvorno domovino (Žigon 1998 b, str. 104–106).

Imel sem precej raziskovalske sreče, prav tako nujno potrebne pri tovrstnem raziskovanju, saj sem že iz Slovenije vzpostavil stik s Tončko Brundula, eno najdejavnih oseb v slovenski izseljenki skupnosti, sedaj predsednico Društva Sv. Cirila in Metoda, bližnjo sodelavko msgr. Janeza Grilca itd., torej idealno informatorko. Srečal sem se z 22 družinami ali drugače povedano, pogovarjal

⁵ O metodi »opazovanja z udeležbo« piše Bernard Russel v knjigi *Research Methods in Cultural Anthropology*, Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications, 1991.

sem se z najmanj 71 pripadniki prve, druge in celo tretje generacije Slovencev v tej državi. Imel sem možnost pregledati del še ohranjenega arhiva msgr. Grilca (večji del je po njegovi smrti ostal v neurejenih prostorih župnijske Karitas oziroma se je za njim izgubila sled), intervjuval sem slovenskega misijonarja Huga Delčnjaka (Maša z bobni, *Dnevnik*, november 1998), nekaj dni pa sem porabil tudi za seznanitev z delom te prostrane in geografsko ter kulturno raznolike države.

»Ožjo« slovensko izseljensko skupnost v Venezueli sestavlja okoli 100 oseb prve in druge generacije. Gre za družine, v katerih sta večinoma oba zakonca Slovenca, otroci, večinoma že odrasli, pa imajo največkrat venezuelske partnerje (raje se odločajo za potomce evropskih kultur). Večina mojih sogovornikov iz druge generacije je govorila tudi slovensko, čeprav največkrat v narečju svojih staršev in s težavami z besednim zakladom. Naletel sem tudi na nekaj izjem, torej takih, ki so govorili tekoče slovensko, v več primerih pa tudi takih, ki znajo zgolj kakšno besedo ali še tega ne, njihov občutek slovenstva pa je omejen na pripadnost skupnosti kot taki oziroma na zavedanje svojih etničnih korenin. Precej pogost je pojav govorjenja »medio venezolansko, medio slovensko«, torej mešanje slovenskih in španskih izrazov.

Celotna skupnost »sloni« na nekaj priimkih, kar pomeni, da gre za številčnejše družine ali pač dejavnejše posameznike (organizator društvenega življenja in večkratni predsednik društva Kelbič, advokat Urbanc, pivovarnar Rifel, osemčlanska družina Voglar, že omenjena družina Brundula, Jakuš, Willewardt, Boštjančič, Jerak, Meglič, Ilija, itd.).⁶

Raba jezika je prilagojena razmerju v družini – če sta oba zakonca Slovenca, pogovor poteka pogosteje v slovenščini, v nekaterih družinah se tega pravila držijo tudi pri komuniciranju s potomci, največkrat pa so pripadniki drugega rodu v tako močni navezi z dominantno kulturo, da se materni jezik izgubi ali vsaj potisne v ozadje že kmalu po vstopu v socialne ustanove (vrtec, šola). Veliko je takih, ki slovensko razumejo, govorijo pa ne. Precej posameznikom, ki so prišli v Venezuelo skupaj s starši kot otroci, pa se je zgodilo, da je njihov (slo-

⁶ Nekoliko odmaknjena od te skupnosti je Karolina Kuglot, potomka slovenskih izseljencev s Postojnskega, ki je dokončala likovno akademijo v Ljubljani, sicer dejavna soustvarjalka kulturnega življenja v Caracasu, med drugim tudi soorganizatorica uspelega gostovanja MGL z igro *Šeherezada*. Na magnetofonskem posnetku je posnet dolg pogovor o njenem občutenju slovenske identitete, o razpetosti med prijatelje v Sloveniji in družino v Venezueli, o odnosu z možem Venezuelcem itd.

venski) jezik ostal na ravni npr. sedemletnega otroka. Medtem ko se razmeroma visok delež od ocenjenega števila Slovencev v Venezueli še udeležuje skupnega romanja (100–150), lahko sicer ugotovimo razmeroma hiter proces asimilacije, ki je, glede na to, da se omenjenega dogodka udeleži do 150 oseb slovenskega porekla (z neslovenskimi sorodniki vred), v veliki meri že »dopolnjena« pri približno 70 odstotkih obravnavane populacije oziroma druge generacije Slovencev v Venezueli.

Za tretjo generacijo skoraj brez izjeme velja, da je v celoti asimilirana v dominantno kulturo; težko govorimo o pripadnosti slovenstvu, čeprav sem doživel tudi tovrstne primere – šlo je za identifikacijo z venezuelsko IN slovensko zastavo itd., torej za predvsem prvo in drugo »raven« identitete glede na zastavljeno gibljivo lestvico.

Na splošno se je tudi tu potrdilo pravilo oziroma ugotovitev iz drugih raziskovanj, da je etnična identiteta v izseljenstvu razslojena na več kakovostnih ravni, med katerimi gotovo dominira znanje primarnega slovenskega jezika in razmišljanje, podzavestni miselni procesi v njem. Že takoj na naslednji ravni pa pridobijo na pomenu druge komponente, kot so npr. delovna mentaliteta, običaji, pesmi, ki se laže ohranjajo oziroma prenašajo z generacije na generacijo. Za skupnost v Venezueli oziroma asimilacijo slovenske identitete v venezuelski lahko kot značilnost navedemo dejstvo, da pripadniki druge generacije nimajo fizičnega prostora, kjer bi se lahko srečevali na osnovi slovenstva, tako kot je to možno pri mladih v Argentini, zato odpade eden od pomembnih socializacijskih medijev – skupina vrstnikov. Prav tako nimajo slovenske šole, po smrti Janeza Grilca ni več slovenske maše itd. Posameznik, pripadnik druge generacije, se tako hitreje navzame vplivov dominantnega okolja, dvojni – tudi slovenski – socializaciji je izpostavljen le v krogu družine.

Tudi tu sem naletel na osebe, ki so mi svojo etnično identiteto opisale kot svojevrstno dvojnost: v Venezueli jih okolica jemlje kot tujce oziroma vsaj potomce tujcev, drugačne po zunanjem izgledu (modre oči, svetli lasje, višje postave...) in vedenju; prav zaradi slednjega podobno gledajo nanje tudi ob obisku v Sloveniji – v obeh deželah čutijo, da jih okolje obravnava kot tujce,⁷ čeprav se sami počutijo na obeh lokacijah »kot doma«. Eden od sogovornikov mi je svoj odnos do slovenstva opisal kot nekaj »mističnega«. Tudi v Venezueli, kot v vseh imigrantskih državah, v katerih sem se srečal s slovenskimi izseljenskimi skup-

⁷ Venezuelci so za prišleke iz Evrope uporabljali izraz »musju« (iz francoskega monsieur), ki se je ohranil do današnjih dni.

nostmi, se je ponovilo opažanje, da mladi okrog 20. leta starosti začutijo povečan interes po globlji etnični samoidentifikaciji; če ne znajo slovensko, se začnejo zanimati za ta jezik, čutijo obžalovanje, da niso ohranili jezika staršev itd.

Pripomnim naj, da je več pripadnikov prve generacije v pogovorih poudarilo, da se še vedno niso čisto prilagodili kulturi in klimi, da jim v Venezueli ni všeč, seveda pa zdaj, ko so si ustvarili družine in se ustalili, ne namerevajo vnovič na tvegano pot čez ocean v deželo, kjer niso več tako doma, kot so bili pred odhodom.

Namesto zaključka lahko ugotovimo, da je slovenstvo v Venezueli na stopnji, ko se bo bodisi ohranilo na sedanji ravni bodisi pospešeno izgubilo. Precej je odvisno tudi od sodelovanja slovenske države in Cerkve, saj si tamkajšnji še dejavni Slovenci na podlagi izkušenj s pokojnim duhovnikom Grilcem želijo novega slovenskega duhovnika in organizatorja, izrazili pa so tudi željo po imenovanju častnega konzula in tesnejšem kulturnem sodelovanju. Tončka Brundula, predsednica Društva Sv. Cirila in Metoda, se je lotila zahtevne naloge izdelave registra vseh Slovencev v Venezueli – vpisuje letnice rojstev, poklice, naslove itd., in to za vse generacije. Namerava tudi na novo sklicati odbor in oživiti delovanje društva, zamrlo s smrtjo duhovnika. Če se naštetih predlogi oziroma projekti ne bodo obnesli, lahko pričakujemo pospešeno asimiliranje in izginjanje slovenstva v tej južnoameriški državi.

LITERATURA

- Caballero, Oswaldo Feo. 1997. *El Trompillo*. Valencia: Ediciones del Gobierno de Carabobo.
- Grilc, Janez. 1970. Venezuela in Slovenci. *Koledar – Zbornik Svobodne Slovenije 1970*, Buenos Aires: Svobodna Slovenija, str. 227–228.
- Grilc, Janez. 1975. O Slovencih v Venezueli. *Koledar – Zbornik Svobodne Slovenije 1973–1975*, Buenos Aires: Svobodna Slovenija, str. 461–463.
- Pravila Društva Sv. Cirila in Metoda*, Caracas, 8. maj 1966. (Arhiv Društva Sv. Cirila in Metoda.)
- Russel, Bernard. 1991. *Research Methods in Cultural Anthropology*. Newbury Park, London, New Delhy: Sage Publications.
- N.N. Venezuela – Akcija za Slovenski dom. 1967. *Koledar – Zbornik Svobodne Slovenije 1967*, Buenos Aires: Svobodna Slovenija, str. 424 – 425.

- Willewardt, Franc. 1996. Rokopis govora ob Dnevu emigranta, Güügüe, 6. oktober 1996. (Arhiv W. F.)
- Žigon, Zvone. 1998 a. Maša z bobni (intervju z Antonom Hugom Delčnjakom). *Dnevnik*, št. 331/XXXVII, 6. december, str. 24.
- Žigon, Zvone. 1998 b. *Otroci dveh domovin: Slovenstvo v Južni Ameriki*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Žigon, Zvone. 1998 c. Pri Slovencih v Venezueli. *Rodna gruda*, št. 12, str. 40–41.

SUMMARY

SLOVENE IDENTITY IN VENEZUELA

Zvone Žigon

Among the countries of South America to which large numbers of Slovenes have emigrated, Venezuela is perhaps the most modestly represented in the otherwise relatively extensive literature on Slovene emigration, and only a few articles are to be found on Venezuela either in periodical publications or in specialist or academic literature. For this reason the author decided to make an 18-day visit to Venezuela, during the course of which he met 22 families and spoke with 71 members of the first, second and third generations of immigrants. He spent most time with the family of Tončka Brundula, the president of the Slovene Society of SS Cyril and Methodius in Caracas. After having compared written statements and oral testimony, the author estimates that around 600 Slovenes came to Venezuela and remained there. The majority arrived in 1947, while others continued to arrive gradually until 1960, when immigration from the Slovene ethnic territory more or less came to a halt. Slovenes in Caracas began coming together for communal events as early as 1952, while in 1966 the Cyril and Methodius Society mentioned above was founded. The various events are always attended by around 150 people of Slovene origin (of different generations) and their non-Slovene family members.

Among the second generation, in which the author is most interested, the

Slovene language is mainly present among children of Slovene parents, while in most other cases it has partly or completely disappeared. In most cases we can talk about an 'identification' identity, i.e. a recognition in principle of Slovene ethnic roots and occasional interest in Slovene matters.

The author finds that following the death of the Slovene priest Monsignor Janez Grilc in 1997, the Slovene community in Venezuela has found itself at a turning point. It has been left without a spiritual leader and organizer, and without a fresh consolidation; if the society does not start operating again, the already fairly weak links connecting the dispersed community will be broken, which could lead to accelerated assimilation and the complete disappearance of a Slovene identity.